

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı : 2017/23

Karar Sayısı : 2017/93

Karar Tarihi: 12.4.2017

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Trabzon 2. Asliye Hukuk Mahkemesi (Tüketici Mahkemesi Sıfatıyla)

İTİRAZIN KONUSU: 7.11.2013 tarihli ve 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 70. maddesinin (3) numaralı fıkrasının, Anayasa'nın 36. ve 172. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Davacı banka tarafından Tüketici Sorunları Hakem Heyeti kararına yapılan itiraz başvurusunda, itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I- İPTALİ İSTENİLEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un, 70. maddesinin itiraz konusu (3) numaralı fıkrası şöyledir:

“Taraflar, tüketici hakem heyetinin kararlarına karşı tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde tüketici hakem heyetinin bulunduğu yerdeki tüketici mahkemesine itiraz edebilir. İtiraz, tüketici hakem heyeti kararının icrasını durdurmaz. Ancak talep edilmesi şartıyla hâkim, tüketici hakem heyeti kararının icrasını tedbir yoluyla durdurabilir.”

II- İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 9.2.2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında; öncelikle başvurunun yöntemine uygunluğu sorunu görüşülmüştür.

2. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un “Anayasaya aykırılığın mahkemelerce ileri sürülmesi” başlıklı 40. maddesinde Anayasa Mahkemesine itiraz yoluyla yapılacak başvurularda izlenecek yöntem belirtilmiştir. Maddenin (1) numaralı fıkrasında, bir davaya bakmakta olan mahkemenin, bu davada uygulanacak bir kanun veya kanun hükmünde kararnamenin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda, bu fıkra da sayılan belgeleri dizi listesine bağlayarak Anayasa Mahkemesine göndereceği kurala bağlanmış; aynı fıkranın (a) bendinde de “İptali istenen kuralların Anayasasının hangi maddelerine aykırı olduklarını açıklayan gerekçeli başvuru kararının aslı” söz konusu belgeler arasında sayılmıştır. Anılan maddenin (4) numaralı fıkrasında ise açık bir şekilde dayanaktan yoksun veya yöntemine uygun olmayan itiraz başvurularının, Anayasa Mahkemesi tarafından esas incelemeye geçilmeksizin gerekçeleriyle reddedileceği hükme bağlanmıştır.

3. Anayasa Mahkemesi İÇtüzüğü'nün 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde de itiraz yoluna başvuran mahkemenin gerekçeli kararında, Anayasaya aykırılıkları ileri sürülen hükümlerin her birinin Anayasa'nın hangi maddelerine, hangi nedenlerle aykırı olduğunun ayrı ayrı ve gerekçeleriyle birlikte açıkça gösterilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

4. İÇtüzüğü'nün 49. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde de, Anayasa Mahkemesince yapılan ilk incelemede, başvuruda eksikliklerin bulunduğu tespit edilmesi hâlinde itiraz yoluna ilişkin işlerde esas incelemeye geçilmeksizin başvurunun reddine karar verileceği; (2) numaralı fıkrasında ise anılan (b) bendi uyarınca verilen kararın, itiraz yoluna başvuran mahkemenin eksiklikleri tamamlayarak yeniden başvurusuna engel olmadığı belirtilmiştir.

5. Başvuran Mahkeme, Kanun'un 70. maddesinin (3) numaralı fıkrasının iptalini talep etmiştir. Başvurunun incelenmesinden, itiraz konusu 70. maddenin (3) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...tüketici hakem heyetinin bulunduğu yerdeki..." ibaresi dışında kalan bölümünün Anayasa'nın hangi maddelerine hangi nedenlerle aykırı olduğunun ayrı ayrı ve gerekçeleriyle birlikte açıkça gösterilmediği anlaşılmıştır.

6. Açıklanan nedenlerle, 7.11.2013 tarihli ve 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 70. maddesinin (3) numaralı fıkrasının;

A- Birinci cümlesinde yer alan "...tüketici hakem heyetinin bulunduğu yerdeki..." ibaresi dışında kalan bölümünün iptaline karar verilmesi talebiyle yapılan itiraz başvurusunun, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince yöntemine uygun olmadığından REDDİNE,

B- Birinci cümlesinde yer alan "...tüketici hakem heyetinin bulunduğu yerdeki..." ibaresinin esasının incelenmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III- ESASIN İNCELENMESİ

7. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Berrak YILMAZ tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü.

A- İtirazın Gerekçesi

8. Başvuru kararında özetle, 6502 sayılı Kanun'un 73. maddesinin (5) numaralı fıkrasına göre tüketici davalarının tüketicinin yerleşim yerinin bulunduğu yerdeki tüketici mahkemesinde de açılabilmesinin düzenlendiği, ancak Yargıtay 20. Hukuk Dairesi'nin tüketici hakem heyetinin kararlarına karşı tüketici hakem heyetinin bulunduğu yerdeki tüketici mahkemesine itiraz edilebileceği hakkındaki itiraz konusu kuralı özel nitelikte kesin yetki kuralı olarak değerlendirdiği, tüketici hakem heyetine başvurduktan sonra yerleşim yerini değiştiren tüketicilerin açacakları davayı takip etme zorunluluğu nedeniyle her duruşma için hakem heyetinin bulunduğu yerdeki mahkemeye gelmelerinin gerektiği, bu durumun ise tüketici haklarının korunmasını zorlaştırdığı belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 36. ve 172. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

B- Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

9. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca, ilgisi nedeniyle kural Anayasa'nın 141. ve 142. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

10. İtiraz konusu kuralın da yer aldığı 6502 sayılı Kanun'un 70. maddesinin (3) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde, tarafların, tüketici hakem heyetinin kararlarına karşı tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde, tüketici hakem heyetinin bulunduğu yerdeki tüketici mahkemesine itiraz edebileceği hüküm altına alınmıştır. İtiraz konusu kural "...tüketici hakem heyetinin bulunduğu yerdeki ..." ibaresidir.

11. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, "*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.*" hükmüne yer verilmiştir. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının yanında, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir.

12. Anayasa'nın 141. maddesinin son fıkrasında "*Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.*" denilerek, yargılama maliyetinin en düşük şekilde olmasının ve bu sürecin mümkün olan en hızlı yöntemlerle gerçekleştirilmesinin, yargının görevlerinden olduğu ifade edilmiştir.

13. Anayasanın 142. maddesinde, "*Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir.*" hükmüne yer verilmiştir. Hukuk devletinde kanun koyucu, Anayasa'nın temel ilkelerine ve Anayasa'da öngörülen kurallara bağlı kalmak koşuluyla, yargılama usullerinin belirlenmesi konusunda takdir yetkisine sahiptir.

14. Anayasa'nın hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkını düzenleyen 36. maddesinde bu hakka yönelik herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş ise de mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usullerinin kanunla düzenleneceğini öngören Anayasa'nın 142. ve davaların mümkün olan süratle sonuçlandırılmasını ifade eden Anayasa'nın 141. maddelerinin, hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkının kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır. Nitekim, Anayasa'nın tüm maddeleri aynı etki ve değerde olup aralarında bir üstünlük sıralaması bulunmadığından, uygulamada bunlardan birine öncelik tanımak mümkün değildir. Bu nedenle, kimi zaman zorunlu olarak birlikte uygulanan Anayasa kurallarından biri, diğerinin sınırını oluşturabilmektedir. Buna göre, kanun koyucu, uyuşmazlıkların niteliklerini gözeterek, Anayasa'daki yargı ile ilgili temel ilkelere ve güvence kurallarına aykırı bulunmamak şartı ile mahkemelerin yetkisini belirleyebilir.

15. Anayasa'nın 172. maddesinde, "*Devlet, tüketicileri koruyucu ve aydınlatıcı tedbirler alır, tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini teşvik eder.*" kuralı ile tüketicilerin haklarının korunmasına ilişkin özel bir düzenleme yer almaktadır. Anayasa'nın 172. maddesinde öngörülen tüketicilerin korunmasına ilişkin olarak Devlete verilen düzenleme yetkisinin içeriğinin ve sınırlarının belirlenmesinde, Anayasa'nın bütünlüğü ilkesi uyarınca Anayasa'nın diğer hükümlerinin de gözetilmesi gerektiği açıktır. Anayasa'nın 172. maddenin içerik ve sınırlarının tayininde Anayasa'nın 141. ve 142. maddelerinin de dikkate alınması gerekmektedir.

16. 6502 sayılı Kanun'un amacı, kamu yararına uygun olarak tüketicinin sağlık ve güvenliği ile ekonomik çıkarlarını koruyucu, zararlarını tazmin edici, çevresel tehlikelerden korunmasını sağlayıcı, tüketiciyi aydınlatıcı ve bilinçlendirici önlemleri almak, tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini özendirme ve bu konulardaki politikaların oluşturulmasında gönüllü örgütlenmeleri teşvik etmeye ilişkin hususları düzenlemektir. Kanun koyucu bu amaç doğrultusunda, Kanun'un 66. maddesinde, tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklara çözüm bulmak amacıyla il merkezlerinde ve yeterlilik şartları yönetmelikle belirlenen ilçe merkezlerinde en az bir tüketici hakem heyeti oluşturmakla Gümrük ve Ticaret Bakanlığının görevli kılınmıştır.

17. Tüketici hakem heyetlerinin görevli olduğu uyuşmazlıklar Kanun'un 68. maddesinde belirlenmiştir. Buna göre değeri iki bin Türk Lirasının altında bulunan uyuşmazlıklarda ilçe tüketici hakem heyetlerine, üç bin Türk Lirasının altında bulunan uyuşmazlıklarda il tüketici hakem heyetlerine, büyükşehir statüsünde bulunan illerde ise iki bin Türk Lirası ile üç bin Türk Lirası arasındaki uyuşmazlıklarda il tüketici hakem heyetlerine başvuru zorunlu tutulmuş olup, bu değerlerin üzerindeki uyuşmazlıklar için tüketici hakem heyetlerine başvuru yapılamayacağı belirtilmiştir. Ayrıca maddeye göre başvuruların, tüketicinin yerleşim yerinin bulunduğu veya tüketici işleminin yapıldığı yerdeki tüketici hakem heyetine yapılabileceği hüküm altına alınmıştır.

18. İtiraz konusu kuralın da yer aldığı Kanun'un 70. maddesinde, tarafların, tüketici hakem heyetinin kararlarına karşı tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde tüketici mahkemesine itiraz edebileceği hüküm altına alınmıştır. İtiraz konusu kuralla ise tüketici hakem heyeti kararlarına itirazın, tüketici hakem heyetinin bulunduğu yerdeki tüketici mahkemesine yapılacağı öngörülmektedir.

19. Kanun'un 73. maddesinde, tüketici mahkemelerinde görülecek davaların 12.1.2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun Altıncı Kısım hükümlerine göre yürütüleceği hüküm altına alınmıştır. 6100 sayılı Kanun'un 316 ilâ 322. maddelerinin yer aldığı Altıncı Kısımda basit yargılama usulü düzenlenmiş olup, bu bağlamda tüketici mahkemelerinde görülen dava ve işlerde bu usul hükümleri uygulanacaktır. Basit yargılama usulüne tâbi işler adli tatil süresince de görüldüğünden yazılı yargılama usulüne göre davalar daha süratli görülmektedir. Tüketici mahkemelerinde görülen dava ve işler hakkında basit yargılama usulünün benimsenmiş olmasının amacı, bu tür davalarda yargılamanın kolaylaşmasını ve kısa zamanda sonuçlanmasını sağlamaktır.

20. İtiraz konusu kural, tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklarda tüketici hakem heyetine başvurulması hâlinde heyetin verdiği karara itirazın hangi yer tüketici mahkemesinde bakılacağını düzenleyen yargılama usulüne ilişkin bir kuraldır. Kuralın tüketici hakem heyeti tarafından karara bağlanan uyuşmazlığa ilişkin tüm bilgi, belge ve dokümanları içeren dosyanın mahkemeye erişimine kolay ve süratli şekilde imkân veren bir düzenleme olduğu açıktır. Bu bağlamda kanun koyucunun kuralla, bir yandan tüketicinin hakem heyeti kararlarına karşı itiraz yoluna başvurabilmesini sağlamayı diğer yandan da bu tür davaların daha süratli ve kolay bir şekilde görülmesini amaçladığı anlaşılmaktadır. Tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıkların daha kısa süre içinde kesin bir şekilde çözümlenmesi, usul ekonomisi bakımından önemli olduğu gibi tüketicileri davaların uzaması nedeniyle oluşabilecek mağduriyetlere karşı korumak bakımından da önemlidir. Kanun koyucunun, takdir yetkisi kapsamında tüketicinin korunması yanında davaların hızlı bir şekilde görülmesi ve sonuçlandırılması için kamu yararı amacıyla kabul ettiği itiraz konusu kuralda Anayasa'ya aykırı bir yön bulunmamaktadır.

21. Öte yandan Kanun'un 68. maddesine göre tüketici hakem heyetine başvurulur, tüketicinin yerleşim yerinin bulunduğu veya tüketici işleminin yapıldığı yerdeki hakem heyetine yapılabilecektir. Bu tercihe göre belirlenecek tüketici hakem heyetinin kararlarına karşı ise kanun koyucu takdir yetkisi kapsamında, kararı veren tüketici hakem heyetinin bulunduğu yerdeki tüketici mahkemesini itiraz mercii olarak belirlemiştir. Dolayısıyla yetkili mahkemeyi belirleyen itiraz konusu kuralın mahkemeye erişim hakkını imkânsız hale getirdiği veya hak arama özgürlüğünü aşırı derecede zorlaştırdığı söylenemez. Bu bağlamda, tüketici hakem heyeti kararlarına karşı doğabilecek uyuşmazlıklara ilişkin davaların görülmesi ve sonuçlandırılmasının hızlandırılmasına yönelik olduğu anlaşılan ve kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında olan kuralda tarafların davasını tüm yönleriyle mahkeme önüne getirmesine engel bir durum bulunmadığından kuralın hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkına aykırı bir yönü de bulunmamaktadır.

22. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 36., 141., 142. ve 172. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

IV- HÜKÜM

7.11.2013 tarihli ve 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 70. maddesinin (3) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...tüketici hakem heyetinin bulunduğu yerdeki..." ibaresinin, Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, 12.4.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ